

(E)Tuğg.Doç.Dr. Oktay BİNGÖL

Afrin ve Münbiç'e Yönelik Harekâtın Siyasi ve Askeri Riskleri

Savaşta her şey çok basittir, fakat en basit şey zordur. Güçlükler birikir ve öyle bir sürtünme yaratır ki, savaşı görmemiş olan bir insan bunu gözünün önünde doğru dürüst canlandıramaz. Sürtünme kavramı, gerçek savaşı kitaplarda okunan savaştan ayıran tek kavramdır.

Giriş

Türkiye'nin PYD/YPG kontrolündeki Afrin ve Münbiç'e yönelik olası askeri harekâtı yoğun olarak gündemde yer alıyor. Harekâtın siyasi-askeri hedefleri, harekât bölgesi sınırları ve katılacak kuvvetlerin kompozisyonu henüz tam olarak bilinmemekle birlikte bazı tahminler yapılabilir.

Yapılan açıklamalar ve medyaya yansıyan hazırlıklardan harekâtın birinci safhada Afrin, devamında Münbiç olarak iki aşamalı planlandığı anlaşılıyor. Harekâtın amacının; Afrin'de dört cepheli sınır boyunca kritik bazı hedeflerin ele geçirilmesi, bölgedeki YPG militanlarının seyreltilmesi ve bazı silah mevzilerinin imhası; Münbiç'te ise PYD/YPG'nin Fırat'ın doğusuna çekilmeye zorlanması ve onun boşalttığı alanlara Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) unsurlarının yerleştirilmesi olabileceği kıymetlendiriliyor. Afrin'in tamamının ele geçirilmesini ve bütün yerleşim birimlerinin fiziki olarak kontrol edilmesini kapsayacak bir harekât yapılma olasılığı oldukça düşük görülüyor.

Harekâtın doğrudan TSK unsurlarının yoğun katılımından ziyade, ÖSO unsurlarının desteklenmesi görüntüsü verecek şekilde ancak her koşulda TSK unsurlarının bazı noktalarda sınırı geçmesiyle yapılması muhtemel.

Afrin ve Münbiç harekâtının Fırat Kalkanı'nın devamı olduğu söylenmekle birlikte, ikisi arasında önemli bir fark var. Fırat Kalkanı Harekâtı resmen, BM'nin terör örgütü olarak tanıdığı ve bütün üyelerini ortak mücadeleye davet ettiği IŞİD'e karşı başlatılmış, çatışmalar Cerablus safhasından sonra harekât sona erene kadar büyük ölçüde IŞİD ile yaşanmıştı. Bu nedenle Fırat Kalkanı, ABD ve Rusya'dan ihtiyatlı da olsa destek alırken, uluslararası ve bölgesel kamuoyundan önemli olumsuz tepkiye maruz kalmamıştı. Afrin ve Münbiç'te IŞİD tehdidinden söz edilmesi zor. Harekâtın hedefi olan PYD/YPG ise BM, AB, AGİT ve NATO dâhil uluslararası ve bölgesel örgütler ile BM Güvenlik Konseyinin daimi üyesi devletler tarafından terör örgütü olarak kabul edilmiyor.

Bu nedenle ve silahlı çatışmaların doğasında yer alan sürtünme olgusundan dolayı harekâtın siyasi ve askeri boyutta ciddi riskleri söz konusudur. Bu riskleri altı grupta toplamak mümkündür: (1) Rusya ile ilişkilerde gerginlik, bozulma ve çatışma, (2) ABD ile mevcut çatışmanın tırmanması ve sınırlı silahlı çatışma, (3) Suriye ordusunun müdahalesi ve çatışma, (4) Afrin veya Münbiç'te YPG'nin takviye olarak çatışmaya girmesi, (5) PKK'nın Türkiye'de misilleme eylemlerine girişmesi ve kitlesel

protestolar, (6) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararıyla PYD/YPG kontrolündeki alanların güvenli bölge ilan edilmesi ve BM Gücü yerleştirilmesi, (7) Suriye’de etki alanlarının ve Fırat havzasında PYD/YPG bölgesinin meşrulaşması.

Ankara, bu risklerin büyük ölçüde farkında olarak öncelikle caydırma stratejisi ile PYD/YPG’nin Afrin ve Münbiç’i terk etmesini sağlamaya çalışıyor. Başta Cumhurbaşkanı olmak üzere sivil ve askeri yetkililerin kararlı açıklamaları, uluslararası/bölgesel aktörlerle artan temaslar, birlik intikallerinin ve harekât hazırlıklarının yoğun bir şekilde medyada yer alması caydırma stratejisinin unsurları olarak görülebilir. Müteakip bölümlerde caydırmanın başarılı olmaması ve harekâtın fiilen icrası durumunda ortaya çıkabilecek olası riskler incelenmektedir.

1. Rusya ile ilişkilerde gerginlik, bozulma ve çatışma

Rusya ile Ekim 2015 sonrası yaşanan kriz Haziran 2016’da Türkiye’nin özür dilemesi ile kısmen aşılabilmişse de tam istikrardan söz edilemez. İki ülkenin Suriye’de hedefleri büyük ölçüde farklıdır. Birinin desteklediği diğeri için teröristtir. Rusya, Esad rejiminin İdlib’e yönelik operasyonlarını desteklerken, Türkiye bu operasyonlardan rahatsızlık duyuyor. İdlib’deki çatışmasızlık bölgesinden iki ülke farklı sonuçlar amaçlıyor. Türkiye, İdlib’deki garantörlük hakkını Afrin’i güneyden çevrelemek için kullanırken, Rusya için çatışmasızlık bölgeleri bir yönüyle Rejimin bazı yerlerde kuvvet tasarrufu yapmasına ve diğerk bölgelerde sıklet merkezi tesisine imkân veren bir araçtır.

İdlib’e farklı yaklaşımların son dönemde Rusya ve Türkiye arasında gerginliklere neden olduğu görülüyor. Nitekim Ocak 2018 başında 13 insansız hava aracı ile Lazkiye ve Tartus’daki Rus üslerine yapılan saldırılar sonrası Rusya’nın Türkiye’yi suçlayıcı açıklamaları ve başta Türk Genelkurmay Başkanı ve MİT Müsteşarına doğrudan mektup gönderme gibi geleneksel diplomasi dışı girişimleri dikkat çekiyor.

Rusya’nın PYD/YPG’ye Moskova’da temsilcilik için izin vermesi, tarafların üst düzey heyetleri arasında sıkça yapılan ziyaretler (kabuller), Rusya’nın önceki dönemde Afrin’e askerî/sivil birimler konuşlandırılması, PYD/YPG’yi Astana-Soçi sürecine dâhil etme ısrarı dikkate alınması gereken diğerk hassasiyetlerdir.

Türkiye ve Rusya Suriye’de bu derece farklı politikalar izlemelerine karşın, ABD’nin sınırlanması düşüncesi ile ekonomik-ticari karşılıklı bağımlılığın faydaları nedeniyle ilişkilerini devam ettirmek zorunda kalıyorlar. Bu kapsamda özellikle Rusya, Türkiye ile enerji alışverişi, nükleer santral yapımı ve S-400 füzelerinin satışı gibi ekonomik kazanç sağlanmasının ötesinde Türkiye ile ABD ve NATO’nun arasını bozmak ve Batı kampında kırılma yaratarak yürüttüğü hibrid savaşı kazanmayı amaçlıyor.

Rusya açısından Türkiye ile ilişkiler önemlidir ancak ortak değerlere, benzer kültüre, tarihsel dostluklara dayanan stratejik ortaklıktan ziyade parçalı, sektörel ve işlevseldir. Bu noktada Rusya’nın Türkiye’yi bir “araç” ve “Truva Atı” olarak kullanmaya çalıştığını iddia etmek mümkündür. İlişkinin Türkiye’de hükümetin içte ve dışta sıkışmışlığına çözüm olarak görülmesini de dikkate almak gerekiyor.

Bu tür bir ilişki kırılımandır. Afrin harekâtı ve İdlib’deki gelişmeler kırılma noktalarından birini teşkil edebilir. Rusya ile siyasi ve askeri düzeyde tam olarak koordine edilmeden yapılacak bir harekât çatışma ihtimali dâhil önemli riskler taşır. Bu tür bir risk Afrin’e yapılacak harekâtın hedef ve kapsamıyla da doğrudan ilişkilidir. Sınır boyunca birkaç kritik noktanın ele geçirilmesini ve yerleşim

yerleri dışında silah ve mühimmat deposu vb açık askeri hedeflerin vurulmasını kapsayan bir harekâta risk düşük iken Afrin'in tamamını kapsayan bir harekâta daha fazladır.

İki devlet arasında koordinasyon, iş birliği ve uyumu zorlaştıran çok sayıda etken var. Öncelikle tarafların askeri doktrinleri ve standart çalışma usulleri farklıdır. Tarafların birbirlerinin diliyle iletişimi neredeyse imkânsızdır. Rusya ve Türkiye farklı sistemler kullandıklarından teknik zorluklar çok daha önemlidir.

Türkiye'nin Afrin'e yönelik sınırlı bir harekâtına yönelik olarak Rusya'nın tepkisizlik ya da bekle gör yaklaşımını benimsemesi de olasıdır. Rusya'nın bu şekilde, bölgeye Esad rejimini yerleştirmek için PYD/YPG ile Rejim arasında geçmişte yapmaya çalıştığı ancak sonuç alamadığı arabuluculuğu yeniden denemesi muhtemel bir hareket tarzıdır.

Rusya aynı zamanda, ABD'nin tepki göstermesini bekleyerek ABD-Türkiye gerginliğinin tırmanmasını kollarabilir. Rusya; Çeçenistan, Gürcistan, Ukrayna ve Suriye'de uzmanlaştığı ve sıklıkla kullandığı hibrid strateji ve taktiklere başvurarak Afrin'de TSK ve ÖSO unsurlarıyla PYD/YPG arasında çatışmanın uzamasına ve şiddet yoğunluğunun artmasına katkı sağlayıp sonrasında arabulucu rolüne soyunup her iki taraf üzerinde etkisini artırmayı amaçlayabilir.

Diğer taraftan Rusya Esad rejiminin İdlib'deki harekâtını kolaylaştırma yönünde Türkiye ile Afrin pazarlığı yapabilir. Türkiye'nin Afrin'in güney bölgesini ele geçirmesine sessiz kalarak Türkiye'yi bu bölgeyi İdlib'ten gelmesi muhtemel göç hareketi için güvenli bölge olarak kullanmaya yönlendirebilir/zorunda bırakabilir. Ayrıca, Türkiye'nin harekâtı ile İdlib'deki ÖSO unsurların bir kısmının Afrin'e kaydırılması sağlanmış olacağından, Halep-Hama güzergâhını batıdan Lazkiye bölgesini kuzeyden kontrol eden İdlib'deki ÖSO unsurlarının Esad rejimi üzerindeki baskısı hafifletilmiş olacaktır. Rusya'nın bu tür bir harekâta her koşulda kazançlı çıkması olasıdır.

2. ABD ile mevcut çatışmanın tırmanması ve silahlı çatışma

Türkiye-ABD ilişkileri tarihinin en sorunlu dönemlerinden birini yaşamaktadır. ABD, Türkiye'nin tüm çabalarına karşın PYD/YPG'ye Suriye krizinin başından beri verdiği desteği artarak sürdürüyor. Afrin ve Münbiç operasyonun konuşulduğu bu günlerde ABD'nin IŞİD'e karşı kurulan Koalisyon olarak YPG'yi düzenli ordu ve sınır birliklerine dönüştürme açıklaması, PYD/YPG'yi siyasi-idari birim olarak tanıma hazırlıkları ve bölgede PYD devletçiği inşa etmek için yürüttüğü faaliyetlerdeki artış dikkate değerdir.

ABD'nin Afrin'de fiziki varlığı olmamakla birlikte bölgeye gelişmiş hava savunma sistemleri gönderdiği iddiaları basında ve sosyal medyada yer bulmaktadır. ABD Afrin'e doğrudan askeri yardım göndermese bile, PYD/YPG'ye verdiği silah ve teçhizat ile eğittiği personelin Afrin'e geçmesi zor değildir. Ancak ABD'nin Kuzey Suriye'de sıklet merkezi Afrin ve Münbiç'ten ziyade Fırat'ın doğusunda ve güney doğusunda Irak-Suriye sınırına uzanan bölgedir. Bu bölge bir taraftan Suriye'nin enerji kaynaklarını içerirken diğer taraftan Irak-Suriye sınırının iki tarafındaki Sünni Arap nüfusa erişim imkânı ve İran'ın Tahran-Şam-Beyrut hattını kesme fırsatı vermektedir. Bu nedenle ABD, Afrin'e başlangıçta düşük düzeyli tepki göstererek, hatta sessiz kalıp Rusya'nın harekete geçmesini bekleyerek, bölgede çatışma yaşanıp, insani maliyetin artmasını ve Türkiye'nin uluslararası ortamda zor durumda kalmasını fırsat olarak görebilir. Böylece kendi sıklet merkezi bölgesinde ordu kurma gibi girişimlerine haklılık kazandırmayı amaçlayabilir.

ABD Münbiç'te de benzer bir muhakemeye hareket edebilir. Münbiç büyük bir çoğunlukla Sünni Arap nüfusuyla PYD/YPG açısından kontrolü zor bir bölgedir. Bölge kısmen Suriye rejimine

devredilmiştir. ABD, Rejimin Münbiç'i tamamen kontrol ederek Fırat Kalkanı bölgesinde Suriye-Türkiye çatışmasını da bekleyebilir.

Bu tür bir yaklaşımın dışında harekât alanındaki özellikle askeri personelin kararlarıyla ve çeşitle provokatörlerin eylemleriyle Türkiye'nin her iki bölgeye harekâtını bozucu örtülü ve yarı açık eylemlerde de bulunabilir. Bu eylemlerin arasında, PYD/YPG'ye istihbarat ve planlama desteği, birliklerin "kazayla" vurulması, TSK ve ÖSO sistemlerinin köreltilmesi, ateş destek sistemlerine hedef sapıtılması ve sivil zayiata neden olunması, bölgede Rus ve Suriye kuvvetlerinin vurulması akla ilk gelenlerdir. TSK'nin ateş destek, hava, istihbarat ve elektronik harp kapasitesinin önemli bir bölümünün milli ve yerli olmadığı düşünüldüğünde bu tür eylemlerin yapılabilmesi zor değildir. Bu kapsamda Türkiye'nin ABD'nin karşı çıktığı ve sınırlı bir çatışmayı göze aldığı bir durumda icra edeceği harekâta önemli riskler söz konusudur.

3. Suriye ordusunun müdahalesi ve çatışma

Esad rejimi Rusya'nın yaklaşımına paralele olarak PYD/YPG'ye yönelik harekâtı ABD etkisinin azaltılması ve PYD/YPG'nin Afrin ve Münbiç'i kendisine teslim etmesi için bir fırsat olarak görebilir ve temkinli bir tepki gösterebilir.

Ancak Suriye ordusu ve onu destekleyen Hizbullah ve Şii milislerle TSK unsurları arasındaki mesafeler Halep'in rejim tarafından kontrol edilmesiyle kısılmaya başlamıştı. TSK'nın İdlib'de kontrol noktası tesis etmeye başlaması ve Rejimin Hama kuzeyinden İdlib'e doğru yeni kazanımlarıyla taraflar biraz daha yakınlaşmıştır. Münbiç'teki Suriye ordusu varlığı ve El Bab güneyinde Rejimin kontrol sağladığı alanlarda mesafeler çok daha kısadır. Bu ortam Türkiye'nin bir harekâtında dikkate alınması gereken bir risk ortaya çıkarmaktadır. Rejimin bölgedeki tüm unsurlar üzerinde tam kontrolünden söz etmek zordur. Rejim ordusu içindeki bir kısım unsurların ya da destekleyen Şii milis yapılarının kasten, provokasyon etkisiyle ve yanlış muhakeme ve eksik koordinasyon nedeniyle TSK birlikleriyle çatışmaya girmesi ihtimal dahilindedir.

4. PYD/YPG'nin Afrin veya Münbiç'te takviye alarak çatışmaya girmesi

Suriye iç savaşında kitlesel göç hareketleri ile nüfusu 500-700 bin civarına ulaşan Afrin'in çoğunluğu Kürtlerden oluşmaktadır. PYD/YPG bölgeyi iç savaşın başından beri kontrol etmektedir Afrin'de 3.000-4.000 civarında değişen YPG gücünün takviyelerle 10.000 civarına yaklaştığı kabul edilebilir. Bir kısmı Ruslar tarafından eğitilen YPG'nin çatışma deneyiminin yüksek olabileceği tahmin ediliyor. Afrin'de yaklaşık beş yıldır olası bir harekâta yönelik olarak savunma hazırlıkları yapıldığı, bu kapsamda kritik yaklaşma istikametlerinin mayınlandığı ve tuzaklandığı, yerleşim birimlerinin yer altı ve üstüyle direnek noktalarına dönüştürüldüğü düşünülüyor. Ayrıca sivil halkın kalkan olarak ve zayırtı artırmak için kurban olarak ya da aktivist olarak çatışmaya hazırlanması bu tür harekâtlarda sürpriz olarak görülmemeli.

PYD/YPG'nin harekât bölgesinin avantajlarını kullanarak, Rusya ve ABD desteğine güvenerek ve PKK'nın etkisiyle Afrin'de çatışmayı kabul etmesi, bir tür yıpratma muharebesine girmesi olası görülmektedir.

Diğer taraftan 2017 yılı sonlarında Kuzey Irak'ta yapılan referandum sonrası Irak ordusunun Kerkük'e icra ettiği harekâta Peşmergelerin çatışmadan şehri teslim etmesi Kürt hareketleri arasında tramvaya neden olmuş bir olaydır. Kuzey Irak'ta Peşmerge itibar kaybederken PKK bunu fırsat olarak kullanıp güç dengesinde öne çıkmaya amaçlamıştı. PKK'nın Afrin'de çatışmaya girmeden çekilme

algısından kaçınarak fazla zayıt oluşmasını sağlayıp siyasi ve psikolojik kazanım elde etmeye çalışacağını dikkate almak gerekir.

Münbiç'te ise harekât bölgesinin beşeri dinamikleri PYD/YPG'ye Afrin'deki şekilde avantaj sağlamıyor. Münbiç'e harekât başladığında Rejimi provoke etmek için bir süre ve küçük unsurlarla oyalama muharebesi yapması ve kesin sonuçlu çatışmaya girmeden çekilmesi olasıdır. Bununla birlikte PYD/YPG'nin bölgeyi savunmak için yeterli hazırlığı yapmış olduğunu dikkate almak gerekir.

TSK'nın destek vereceği ÖSO birliklerinin Fırat Kalkanı Harekâtında önemli eksikleri ve zafiyetleri söz konusuydu. Aradan geçen sürede eğitim, emir komuta ve disiplin yönünden atılan adımların ya da devam eden yetersizliklerin çatışmanın seyrinde ve sonuçlarında etkili olacağı açıktır. Fırat Kalkanı harekâtında TSK'nın da ciddi eksikleri ortaya çıkmış, 71 şehit verilirken tank ve araç kayıpları yaşanmıştı. Bu harekâta geçmişten ne kadar ders alınabildiği de test edilecektir ancak ders alınmadıysa harekâta başlamamak daha iyidir. Özellikle sivil zayıtın artmasının, ahlaki ve vicdani maliyetine ilaveten Türkiye'yi siyasi olarak da zor durumda bırakacağı ve son riski gerçeğe dönüştürebileceği açıktır.

Her iki bölgeye yapılacak harekâta önemli bir risk de bölgelerde faaliyet gösteren NGO'ların varlığıdır. NGO'ların çatışma içinde kalması, zarar görmesi ve onlar vasıtasıyla uluslararası topluma farklı bilgilerin iletilmesi mümkündür.

5. PKK'nın Türkiye'de misilleme eylemlerine girişmesi ve kitlesel protestolar

PKK Türkiye'de gücünün önemli bir kısmını yapılan operasyonlar ve Suriye'ye eleman kaydırması nedeniyle kaybetmiştir, ancak bu seçtiği yer ve zamanda intihar tipi eylemlerde bulunamayacağı anlamına gelmez. Afrin ve Münbiç'e yapılacak harekât sivil zayıt ortaya çıkardıkça ve propagandanın da etkisiyle uluslararası toplumdaki tepki almaya başlayabilir. Bu tepkiler PKK tarafından Türkiye'nin başta turistik bölgeleri ve büyük kentleri olmak üzere her köşesinde terörist eylem yapma fırsatı olarak kullanılabilir. Buna ilave olarak PKK terör örgütünün bazı illerde provokasyon ve gösteri eylemlerine girişmesi muhtemeldir.

6. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) Kararıyla PYD/YPG kontrolündeki alanları güvenli bölge ilan edilmesi ve BM Gücü yerleştirilmesi

Harekât ABD ve Rusya'ya rağmen yapıldığında ve sivil zayıt ortaya çıkmaya başladığında BMGK'nın konuyu gündeme alarak Türkiye aleyhine karar çıkarması, güvenli bölge ilan etmesi ve kuvvet konuşlandırma kararı alması bir olasılıktır. BMGK'nın mevcut üye kompozisyonu da buna imkân vermektedir. BMGK'nın beş daimi üye dışında geçici üyeleri; Bolivya, Etiyopya, Ekvator Gine'si, Fildişi Sahilleri, Hollanda, İsveç, Kazakistan, Kuveyt, Peru ve Polonya'dır. Bu ülkelerden Kazakistan ve kısmen Kuveyt dışında Türkiye'yi destekleyebilecek ülke yoktur. Bazıları tarihsel olarak Kürt hareketine sempati duymakta ve destek sağlamaktadır. Bazıları ise ABD çizgisinde politika izlemektedir. Harekâtın Rusya ve ABD'ye rağmen yapılması, bölgelerde çatışma yaşanması ve sivil zayıtın artması durumunda Rusya ve Çin'in çekimser kalacağı bir karar alınması göz ardı edilmemelidir. Böyle bir karar durumunda bölgenin 1990'larda Kuzey Irak'a benzeyeceği düşünülmektedir.

7. Suriye'de etki alanlarının ve Fırat havzasında PYD/YPG bölgesinin meşrulaşması

Türkiye'nin Afrin ve Münbiç harekâtı tamamlandığında İdlib'in büyük ölçüde Suriye rejimi tarafından ele geçirilmiş olacağını, Fırat'ın doğusunda ABD'nin desteğiyle PYD/YPG'nin devlet inşasında geri döndürülmesi zor aşamaları geçmiş olabileceğini dikkate almak gerekir.

Türkiye harekâtın sonrasında; Fırat doğusunda ve kendi sınırının güneyinde sağlamlaşmış PYD/YPG devleti, Fırat batısında ise Münbiç ve Cerablus’dan Hatay sınırına uzanan bölgede yüz binlerce mülteci, ağır bir sosyo- ekonomik maliyet, onlarca cihadist örgüt, savaş ağası ve milis görünümlü çete ile kuşatılmış bir sınırdaki önceki kadar ciddi güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kalabilir.

Sonuç

Afrin’e ve Münbiç’e yapılması olası harekât siyasi ve askeri boyutta önemli riskler içermektedir. Siyasi olarak ABD ile sorunlu ilişkiler tırmanırken Rusya ile ilişkilerin bozulması öncelikli bir risktir. Ayrıca BMGK’nın bölgeyi güvenli bölge ilan etme ve kuvvet konuşlandırma kararı alması dikkate alınması gereken bir olasılıktır. Suriye iç savaşının karmaşık ortamında yapılacak bir sınır ötesi harekâtın doğasında çok sayıda askeri risk söz konusudur. TSK’nun askeri kapasitesini zorlayacak koşulların ve ÖSO’nun zafiyetlerinin farkında olmak, savaş sanatının önce kendini tanıma ilkesinin gereğidir.

Bu belgede yer alan hususların **tüm sorumluluğu yazarlara ait olup** MSE’ye üyelerini bağlamaz.

Bu belgenin her hakkı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu esasları çerçevesinde MSE’ye aittir.

Alıntılarda <http://merkezstrateji.com/> uzantısının verilmesi, belgenin tamamına ulaşılabilmesi için zorunlu tutulmuştur.